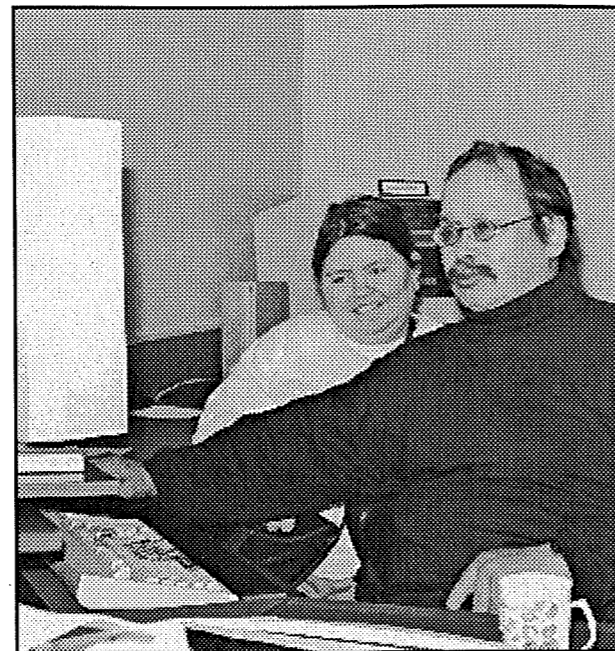

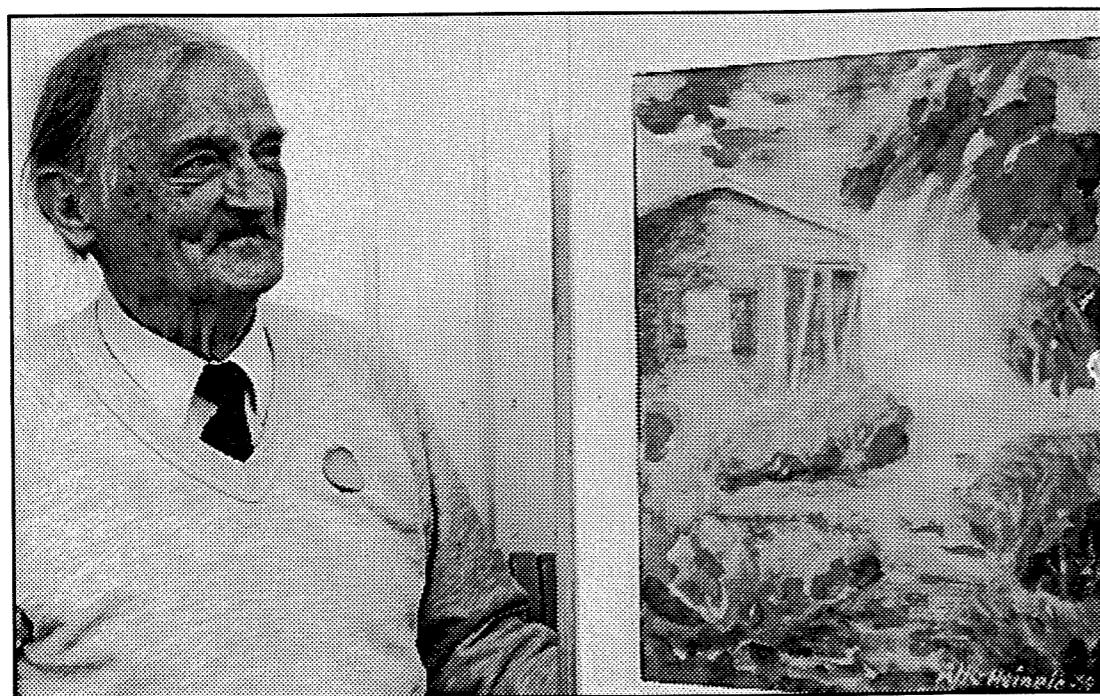

Ilkka Harju esitteli kulttuuripäivillä shakin pelaamisen hienouksia ja haastoi paikalla olleita pelaamaan kanssaan. (Kuva: Raili Karisaari)

Tietokonehuoneessa oli koko lauantaipäivän vipinää. Kuvassa Ilpo Pirhonen ja Minna Mäki. (Kuva: Katri Pyykkö)

Atte Heinelon töitä oli esillä kulttuuripäivien näyttelyssä. Hänellä on pian taide- näyttely Hervannan kirjastossa. (Kuva: Katri Pyykkö)

TUNTOSARVI 24.vuosikerta, ISSN 0358-2280

Julkaisija: Suomen Kuurosokeat ry, Uudenmaankatu 28, 00120 Helsinki.
Puhelin (09) 5495 350. Tekstipuhelin (09) 5495 3526. Fax (09) 5495 3517.

Päätoimittaja: Katri Pyykkö **Toimittaja:** Raili Karisaari

Toimitusneuvosto: Unto Honkanen, Vieno Hyttinen, Raili Karisaari,
Merja Rouhiainen, Ritva Väisänen, Ulla Kungas, Katri Pyykkö .

Vuosikerta 150 mk. Lehti ilmestyy 11 kertaa vuodessa isokirjoituksella, pisteillä, äänitteenä, videona, ruotsinkielisenä käännöksenä ja sähköpostina.

TUNTOSARVI

Suomen Kuurosokeat ry

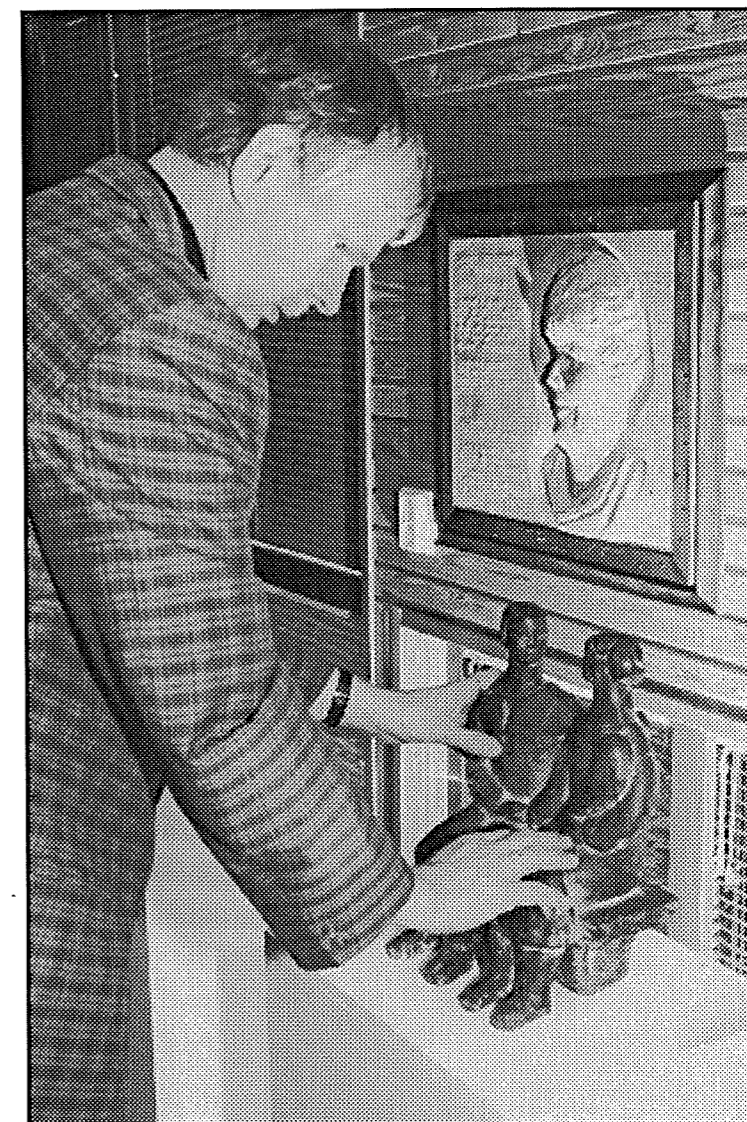
Lokakuu 10/1998

**Kulttuuri-
päivien satoa**

**Retiniitikit
juhlivat**

**Uudet
2-kerroksiset
junavaunut**

**Tiskattu ruusu
- uusi runo- ja novellikokoelma**

Sisällys

Kirjoittamaan!	2
Kuurosokeiden oma kolmas sektori	3
Kuurosokeiden kolmannet kulttuuripäivät	4
Väinö Lätti ja "Piikitön Kaktus"	7
Kotiväylä nyt myös Tampereelle	9
Kovaa kuntoilua Ylöjärvellä	10
Onkimista ja kodassa syömistä	11
Retinitis-yhdistyksen juhlaseminaari	12
VR:n uudet kaksikerroksiset vaunut	14
VR:stä kerrotaan	16
Tiskattu ruusu	17
Uusia kasvoja järjestössä	19

Risto Hoikkanen tutustuu Seija Rustholkarhun pronssiveistokseen "Perhe". (Kuva: Raili Karisaari)

Seuraava Tuntosarvi ilmestyy 18.11. 1998. Aineiston on oltava toimituksessa viimeistään 6.11.1998.

Kirjoittamaan!

Lukijan kirjeitä voidaan julkaista jokaisessa Tuntosarven numerossa, mutta siten, että sivujen vuosittainen lukumäärä pysyy samana kuin tähänkin asti. Kirjoitusten kieltä korjataan mahdollisimman vähän. Yhdistyksen hallitus päätti näin viime kokouksessaan, kun toimitusneuvosto sitä esitti.

Lukijan kirjeissä julkaistaan oma-kohtaisia kokemuksia mitä erilaisimmista asioista. Ne ovat suosittuja lukijoiden keskuudessa. Lukijan kirjeissä teksti voi olla kuvailevampaa ja värikkäämpää kuin muissa jutuissa. Jos Lukijan kirjeitä tulee paljon, silloin harvemmin kirjoittavia yritetään tukea. Jos niitä tulee vähän, kaikki jutut julkaistaan mahdollisimman nopeasti. Juttuja voidaan joskus joutua lyhentämään, jos tila loppuu kesken. Silloin pyritään jutun tärkein asia ja viesti säilyttämään.

Kaikki ovat tervetulleita avustamaan Tuntosarvea. Ideoita aiheista otetaan myös vastaan. Jos kirjoittajan mielestä on tarvetta, toimitus voi hankkia lisätietoja aiheesta ja tehdä niin sanotun "kainalojutun".

Katri Pyykkö
tiedottaja

Kuurosokeiden oma kolmas sektori

Viime vuosina on keskusteltu kolmannesta sektorista ja sen mahdollisuuksista tuottaa hyvinvointipalveluja. Kolmanteen sektoriin kuuluvat myös ne järjestöt, jotka kehittävät ja tuottavat sosiaali- ja terveyspalveluja. Suomen Kuurosokeat ry kuuluu kolmanteen sektoriin. Se on kehittänyt palveluja kuurosokeille ja tuottanut niitä sekä ajanut kuurosokeiden etuja.

Kolmannen sektorin lisäksi on olemassa yksityinen ja julkinen sektori. Yksityiseen sektoriin kuuluvat yritykset. Ne tuottavat erilaisia tuotteita ja palveluja. Ne haluavat saada tuotteistaan ja palveluistaan voittoa.

Julkisella sektorilla tarkoitetaan kuntien ja valtion organisaatioita ja niiden tuottamia palveluita. Kunta vastaa yksilön sosiaalisesta turvasta. Se tuottaa yksilön tarvitsemia hyvinvointipalveluja Suomessa. Hyvinvointipalveluja ovat esimerkiksi terveydenhuolto ja -hoito sekä sosiaalihuolto sosiaalipalveluineen.

Valtio on siirtänyt palvelujen tuottamisen kuntien vastuulle. Se tukee rahallisesti kuntien tuottamia palveluja. Laman vähensi valtion tuloja ja kuntien verotuloja. Kunnat vähen-

sivät palvelujaan tai asettivat niiden saannille rajoituksia. Tarveharkinta on lisääntynyt sekä terveyspalveluissa ja sosiaalipalveluissa. Se tarkoittaa sitä, että palveluja ei myönnetä automaattisesti vaan mietitään tarvitseeko ihminen niitä.

Myös kuurosokeat kohtaavat tarveharkintaa. Tilanteet ovat vielä yksittäisiä. Suuntaus on kuitenkin olemassa. Erään keskussairaalan neuvottelussa kuulin, että tarveharkintaa tullaan käyttämään entistä enemmän sairaaloissa. Syynä on rahastästä. Tarveharkinta kohdistuu jopa kuulolaitteisiin varsinkin iäkkäiden ihmisten kohdalla.

Järjestömme roolia kuurosokeiden hyvinvoinnin edistäjänä on jatkuvasti kehitettävä. Järjestön tehtävä on tuoda esiin yhteiskunnan epäkohtia ja kehittää uusia ratkaisuja. Järjestön erityisasiantuntemus on tuotava julki julkiselle sektorille. Asiantuntemusta on tarjottava paikallisille päättäjille kunnissa. Kuurosokeiden itsenäistä osallistumista on tuettava ja sen esteitä pyrittävä poistamaan.

Terhi Pikkujämsä
vs. toiminnanjohtaja

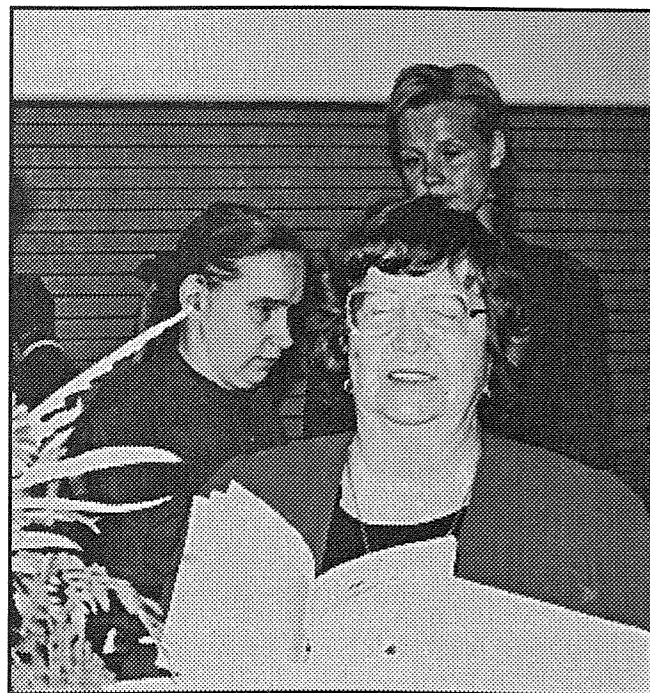

Kuurosokeiden kolmannet kulttuuripäivät

Katri Pyykkö

Kuurosokeiden kolmannet kulttuuripäivät pidettiin Tampereella Kuurosokeiden toimintakeskuksessa 25.-27. syyskuuta. Päivien aikana tehtiin savitöitä ja huovutettiin eli viljaa kastelemalla tehtiin erilaisia asioita. Esimerkiksi **Hilja Rantatalo** teki korvaläpät, joiden avulla kuulolaite pysyy hyvin paikoillaan. Pääasia on, että yrittää, sillä silloin onnistuu, sanoo Hilja. Savesta tehtiin

Vieno Hyttinen, Hilikka Nieminen ja Anu Mikkola esittivät runojaan pääjuhlassa. Kuvassa Hilikka, Anu ja tulkki. (kuva: Katri Pyykkö)

kaikenlaista esimerkiksi saappaat, joista tulee ukkovarvas läpi ja taulu, johon painettiin kasveista kuvioita. **Marja Korteniemi** teki taulun, jonka aiheena oli Levi-tunturi. Lisäksi kokeiltiin tietokoneita ja tutustuttiin kuurosokeiden työllistymistä ja mielekästä tekemistä edistävään Frans Leijon -projektiin. Työryhmistä moni jäi pitämättä, koska ilmoittautuneita ei ollut tarpeeksi. Vain nuorten ryhmästä kukaan ei peruuttanut. Toituneissa ryhmissä oli kuitenkin paljon osanottajia.

Toimintakeskuksessa oli kuurosokeiden omien tuotteiden näyttely. Esillä oli käsitöitä ja rottinkitöitä: koreja, lapinpukuja, pipoja. **Atte Heinelon** värikäät taulut olivat myös esillä. Hänellä on pian näyttely Hervannan kirjastossa.

"Tiskattu ruusu"

Lauantaina julkaistiin Suomen Kuurosokeat ry:n uusi kirja "Tiskattu ruusu". Kirjassa on kuurosokeiden kirjoittamia runoja ja novelleja. Sunnuntain pääjuhlassa kirjan kirjoitta-

jiista **Vieno Hyttinen** esitti runonsa, josta kirja oli saanut nimensä. Myös **Anu Mikkola** ja **Hilikka Nieminen** tulkitsivat omia runojaan. Tunnelma oli käsinkosketeltava.

Tervehdys Tampereelta

Sunnuntain pääjuhlaan toi tervehdyksensä Tampereen kaupungin kulttuuritoimenjohtaja **Lassi Saresalo**. Hän sanoi, että kuurosokeiden maailma on omassa kokemisen taidossaan näkevien ja kuulevien maailmaa rikkaampi ja monimuotoisempi. Tähän maailmaan on muidenkin opittava näkemään ja sitä arvostamaan. Hän toivotti kaikille menestystä toimissaan.

Vuoden kirjoittaja 1997

Kulttuuripäivien pääjuhlassa sunnuntaina julkistettiin Vuoden kirjoittaja 1997. Hän on **Eero Vartio**. Kiertopalkinnon luovutti Eero Vartiolle vuoden 1996 kirjoittaja Vieno Hyttinen. Titteli myönnettiin neljännen kerran. Valintaa perusteltiin sillä, että Eero Vartio on rohkaissut myös muita kuurosokeita kirjoittamaan itse. Hänen tuotantonsa on laaja.

Eero Vartio kertoi, että hän on kirjoittanut jo 43 vuotta. Jo 11 vuotiaana hän esiintyi Markus-sedän lastentunnilla ja luki itse kirjoittamansa

Vuoden kirjoittaja Eero Vartio ja ruusut. (kuva: Katri Pyykkö)

sadun. Hän on kirjoittanut 5 radiokuunnelmaa ja yhden kuunnelmasarjan. Hän on kirjoittanut 12 näytelmää ja vielä useampia kirjoja. Eero Vartio kertoi, että viime aikoina hän on tutkinut erityisesti sokeita oma elämäkertoja. Hän on julkaissut viime keväänä kirjan "Sanoilla maalattu maisema" yhdessä Leena Honkasen kanssa. Kirjassa on luettelo näkövammaisista elämäkertakirjailijasta. Heitä on löytynyt lisää kirjan julkaisemisen jälkeen.

Eero Vartio kiitti aikaisempia vuoden kirjoittajia siitä, että he ovat myös muistelijoita ja kuurosokeuden tulkkeja. He ovat vaikuttaneet häneen. Hänkin kirjoitti omat muistelmansa viime kesänä. Ne kertovat hänen lapsuudestaan ja opiskelusta Kuopion sokeain koulussa. Hän

sokeutui 7-vuotiaana liikenneonnettomuudessa. Samalla hänen kuulonsa vaurioitui.

Eero Vartio pahoitteli, että suomalaiset kustantajat innostuvat vain suurelta kielialueelta tulevista sokeiden elämänkerroista. Monet suomalaisten näkö- ja kuulovammaisten elämänkerroista ovat laadullisesti yhtä hyviä kuin suuren kohun saattamat ulkomaalaiset elämäkerrat, sanoi hän.

”Piikitön kaktus”

Kulttuuripäivien aikana julkistettiin Vuoden veistos. Se on kuopiolaisen Väinö Lätin ”Piikitön kaktus”. Kunniamainintoja tuli kolme. Ne saivat Seija Rustholkarhun pronssi-veistos ”Perhe”, japanilaissynty-

sen Goro Shintonin kipsiveistos ”Muusan uni” ja Anna Maria Osipowin ”Pyykkipoika”.

Väinö Lätti ei päässyt juhlatilaisuuteen. Kuvanveistäjä liiton puheenjohtaja Eero Hellsten sanoi, että yhteistyö Suomen Kuurosokeat ry:n ja kuvanveistäjien kanssa on sujunut hyvin ja yhteistyötä varmasti jatketaan muodossa tai toisessa.

Kuurosokeiden kolmannet kulttuuripäivät olivat onnistunut tilaisuus. Tampereen toimintakeskuksessa oli hyörinää ja pyörinää. Sunnuntain juhlatilaisuudessa Hervannan elokuvateatterissa oli paljon osanottajia ja hyvä tunnelma. Aikaa oli myös tuttujen kanssa jutusteluun. Viimeiseksi laulettiin ja viitottiin yhdessä Melartinin laulu Leivo.

Nuorten työryhmässä kerrottiin, mitä kaikkea oli tapahtunut Pohjoismaisessa kuurosokeitten nuorten konferenssissa ja mietittiin tulevaisuuden tapahtumia. Nuoret vierailivat myös tietokoneiden ääressä. Kuvan tytöt

esittivät illanvietossa näytelmän ”Irti huumeista!”. Keskimäiset tytöt ovat Speed Girls. He esittivät sunnuntain pääjuhlassa tanssin (Kuva: Katri Pyykkö)

Väinö Lätti ja ”Piikitön kaktus”

Seija Troyano

Kuurosokeiden kulttuuripäivillä Tampereella valittiin Vuoden veistos nyt kymmenennen kerran. Tällä kertaa voittaja oli kuopiolaisen taiteilijan Väinö Lätin ”Piikitön kaktus”.

Kaktus on ruostumattomasta teräksestä valmistettu sileä, selvälinjainen ja kullanvärinen taideteos. Kak-

Raimo Korpela tutkii yhdessä tulkin kanssa ”Piikitöntä kaktusta” (Kuva: Katri Pyykkö)

tus ilman piikkejä tarjosi monelle mahdollisuuden taideaistimuksen lisäksi hahmottaa myös kaktuksen muotoa. Se on luonnossa piikkeineen jäänyt monelle epämääräiseksi mielikuvaksi. Teoksen pinta ja muoto miellyttivät äänestäjien enemmistön silmää ja tuntoaistia.

Kosketeltava taide tarjoaa elämyksiä ja taidenautintoja myös heille, joiden mahdollisuus nauttia taiteesta ei onnistu näön avulla. Siksi taide, jota saa koskettaa, on myönteinen ja erittäin tervetullut lisä kuurosokeiden ja näkövammaisten kokemusmaailmassa. Taidetta tuskin on tarkoitettu yksinomaan näkevien etuoikeudeksi.

Väinö Lätin taide edustaa tyyllisesti pelkistettyä, ajatonta muotoilua. Taiteilija toteaa, että hän on asettanut teostensa ilmaisulliseksi tavoitteeksi antiikin kreikkalaisten ihanteet. Ne ovat pyrkimys totuuteen, kauneuteen ja hyvyyteen. Ne ovat ajattomia, ikuisia ja kestäviä arvoja taiteessakin muotivirtauksista riippumatta. Väinö Lätin motto on ”Gloria Deo - Kunnia Jumalalle”.

Lätti on pitkän linjan taiteilija. Hän on aloittanut kulta- ja hopeaseppänä ja työskennellyt sillä alalla 15 vuotta. Hän toimi ammattikoulun opettajana sen jälkeen, kun hän oli vielä suorittanut metallityönopettajan tutkinnon. Vuodesta 1975 lähtien hän on työskennellyt vapaana taiteilijana, kuvanveistäjänä.

Materiaalina veistoksissaan Lätti käyttää yleensä ruostumatonta terästä, pronssia ja kiveä. Näiden lisäksi hän käyttää jonkin verran alumiinia ja muuta materiaalia. Hän myös maalaa ja tekee tauluja. Kodin seiniä koristavat näyttävät öljyvärityöt ja erilaiset puu- ja metallitaulut. Lätti on monipuolinen taiteilija, jolla on ollut näyttelyitä ja töitä esillä ympäri maailmaa Japania ja Amerikkaa myöten.

Loppuvuodesta Väinö Lätin töitä on esillä Ranskan Grassessa ja Nizassa. Lätin taidetta on myös Suo-

men presidentin ja Tanskan kuningataren katon alla. Kuurosokeiden taidetuntemus on mitä ilmeisemmin kovaa laatuluokkaa. Teosten tekijät kun pysyvät tuntemattomina tulojen julkistamiseen saakka.

Väinö Lätti naurahtaa, kun hän kertoo pienestä "vahingosta". Kuvanveistäjäliitto oli saanut tehtäväkseen toimittaa kilpailuun veistoksen nimeltä "Planeetta". Juuri ennen näyttelyä se kuitenkin myytiin ja toimitettiin liikelahjaksi Amerikkaan. Sen tilalle asetettiin nyt voittanut työ.

Väinö Lätti tietää, millainen kuulolaite on. Hänellä on itsellään kuulolaite lievän kuulovamman takia, vaikka hän kuulee kohtalaisesti ilman sitä.

Vuoden veistos kilpailuun Lätti on osallistunut aikaisemminkin. Vuonna 1994 hän sai mukana olleesta veistoksestaan kunniamaininnan.

KORVAT JA KUULEMINEN

Korvat ja kuuleminen -kirja on tarkoitettu oppaaksi kuurosokeiden parissa toimiville työntekijöille, mutta kirjasta hyötyvät myös kuulonäkövammaiset, heidän omaisensa ja muut aiheesta kiinnostuneet. Teos antaa havainnollista tietoa kuuloaistista ja sen toiminnasta.

Kirjaa voi tilata Suomen Kuurosokeat ry:n toimistosta (09) 5495 350, tekstipuhelin (09) 5405 35 26 tai NKL:n sähköpostin kautta Sanna Niinikoski 1/55.

Saatavilla on tällä hetkellä mustavalko- ja väriversioneita. Hintana 80,- kappale. Pisteversioneita on suunnitteilla.

Kotiväylä nyt myös Tampereella

Kirsti Tamminen

Kotiväylä on Kuurojen Palvelusäätiön projekti, jota rahoittaa Raha-automaattiyhdistys. Kotiväylä antaa viittomakielistä kotihoitoa Oulussa, Joensuussa, Helsingissä ja Tampereella. Kotiväylä sisältää kotipalvelun ja kotisairaanhoidon. Koko projektista vastaa Kuurojen Palvelusäätiö.

Kotiväylän tavoitteena on tukea kuurojen ja kuurosokeiden itsenäistä asumista ja ehkäistä syrjäytymistä. Arkipäivän askareiden hoitamisen lisäksi kuunteleminen, keskustelu viittomakielellä tai omalla kommunikaatiotavalla sekä erilaisten harrastusten tukeminen, ovat tärkeä osa Kotiväylän toimintaa. Kotiväylätoiminta pyrkii kehittämään "väylän" ulos kodista viittovaan yhteisöön. Kotiväylän työntekijät osavat viittomakieltä.

Kotiväylän toiminta alkoi Tampereella huhtikuun alussa. Toiminnan tukipiste on Kuurosokeiden toimintakeskuksessa. Kuurojen Palvelusäätiön kanssa on toimistotilojen käytöstä tehty sopimus. Tampereella ovat töissä lähihoitaja Hanna-

Leena Lilja ja diakoni Sanna Säämäki. He eivät työskentele toimintakeskuksessa vaan asiakkaiden kotona.

Projektin edetessä on mahdollista, että toimintakeskus voi tarjota erilaisia palveluja myös ulkopuolella asuville. Esimerkinä voisi mainita virkistys, harrastus, ateria ja pyykkipalvelut tai kuntoutus- ja koeasumisjaksot. Erillispalveluiden maksuista neuvotellaan tuolloin asiakkaan kotikunnan kanssa.

Kaikkineen Kotiväylä-projekti on mielenkiintoinen kokeilu ja siinä toteutuu myös RAY:n edellyttämä järjestöjen välinen mielekäs yhteistyö.

Kotiväylän yhteystiedot:

Oulu: p. (08) 349 133
tp. (08) 554 6203
Joensuu: p. (013) 136 533,
tp. (013) 136 533
Helsinki: p. (09) 344 4494
tp. (09) 344 4411
Tampere: p. 03-318 5510
tp. 03-3185530

Kotiväylän työntekijät ovat usein asiakaskäynnillä.

Kovaa kuntoilua Ylöjärvellä!

Toini Kiuru

Ylöjärvellä oli kuntoilukurssi syyskuun puolivälin jälkeen. Se oli Tampereen ja Helsingin yhteinen aluekurssi. Mukana oli monia kuntoilusta innostuneita osallistujia. Liikunnan lisäksi kurssilla kerrottiin vaihtoehtoisista kommunikaatiotavoista. **Riitta Lahtinen** ja **Russ Palmer** olivat ensimmäisenä päivänä kertomassa omista kokemuksistaan.

Ulkona oltiin koko ajan. Kuntoilua oli paljon. Urheilukentällä oli keihäänheittoharjoituksia, pituushyppyä ja korkeushyppyä. Kerrottiin maailmanennätysasioita. Kävelytesti pidettiin kurssin alussa. Siinä mitattiin jokaisen kurssilaisen kunto. Sekin oli oikein erikoista ja uutta.

Kiipeily oli erikoisen kivaa. Vaelsimme metsässä Julkujärven vaellusreitit. Kiipesimme matkan varrella hiekkakuopasta ylös köyttä pitkin. Ylös oli kiinnitetty köysi, jota pitkin vedettiin itseä ylöspäin. Turvaköysi oli vyötäröllä ja Varalan opiskelijat opastivat. Kaikki leiriläiset kiipesivät, vaikka se olikin tosi jännittävää.

Kaikki muukin oli oikein kivaa. Sauvakävely oli kivaa. Sauvoja käytetään apuna, kun kävellään, samaan tapaan kuin, kun hiihdetään. Se tekee hyvää myös ylävartalolle.

Olimme kolme päivää Ylöjärvellä. Asuimme Koivupuistossa, joka on näkövammaisten loma- ja kurssikeskus.

Me kävimme **Hilkan** kanssa järvesä uimassa. Talviuimarille vesi ei ollut kylmää, mutta Hilkan mielestä se taisi olla hiukan kylmää. Meillä oli Hilkan kanssa hauskaa, kun toinen ei kuule, niin kommunikoimme käsillä. Oli oikein antoisa retki.

Varalan liikunnanohjaajaopiskelijat oli oikein kohteliaita ja hyviä. Oli Jumalan suoma ilma, kaunis kuin mikä.

Kiitämme kaikkia sydämellisesti kurssilaisia ja tovereita, oppaita ja Varalan opiskelijoita. Hilkan ja minun puolestani hyvää syksyä.

terveisin Toini

Onkimista ja kodassa syömistä

Marja Korteniemi

Kiertävä kerho oli Kittilässä Metsälainiossa 3.-4.9. Metsähallituksen mökit olivat mukava paikka. Me ihmettelimme sitä, että kota rakennetaan ilman nautoja ja vasaraa. Omat kodat oli rakennettu miehille ja naisille erikseen. Vanhuksille ja lapsille oli rakennettu yhteinen kota. Intiaanit ovat ennen asuneet niissä, mutta nyt he ovat muuttaneet pois.

Osa kerholaisista kävi onkimassa, mutta mitään ei tullut. Osa kävi illalla onkimassa. Heillä oli polttiaisia (= pieni lähes näkymätön hyönteinen, joka polttaa iholla). Kunnan kuuma saunalöyly auttoi hävittämään kutinat. Hahaha! Kuuluu paljon iloista naurua. Kenelläkään ei ollut matoja - siis ONKImatoja.

Laitoimme itse ruokaa. Oli hauskaa olla auttamassa isossa porukassa keittiössä. Lopuksi istuimme pimeässä kodassa ja paistoimme makaraa ja keitimme kahvia.

Terveisiä kaikille! toivottaa Lapin kiertävän kerhon johtaja Marja Korteniemi.

Kerholaiset ihmettelevät kotarankoja. Niitä ei ole vielä päällystetty poron taljoilla. Kota on perinteinen lappalainen asumus. Se on helppo rakentaa. Se on kuin telttä, vain paljon isompi tai raskaampi ja luonnonaineista rakennettu. Se rakennetaan yläpäästään yhdistettyjen riukujen varaan. (Kuva: J. Säynäjäkangas)

AISTIEN MAAILMA LEIRI ON PERUUNTUNUT OSANOTTAJIEN VÄHYHDEN TAKIA.

Retinitis-yhdistyksen juhlaseminaari

Katri Pyykkö

Retinitis-yhdistys piti 25-vuotisjuhlaansa kunniaksi korkeatasoisen seminaarin elokuun lopussa. Aamupäivällä keskityttiin retiniitikkojen itsetuntoon, pariviestintään ja erotiikkaan. Iltapäivällä lähestyttiin retinitistutkimusta lääketieteellisestä näkökulmasta. Joidenkin alustusten kohdalla aika tuntui loppuvan kesken.

Sopeutuminen

Omaan vammaan sopeutumiseen ei ole oikeaa tietä. Näin kertoi kou-

Psykologi Paavo Hokkanen (Kuva: K.Pyykkö)

lutuspäällikkö **Paavo Hokkanen** Haavikas Oy:stä. Hokkanen erottaa toisistaan vammaan sopeutumisen ja vamman hyväksymisen. Ihmisen on säilytettävä oman arvon ja kunnian tuntuensa. Ihmisillä on erilaisia tapoja sopeutua tai hyväksyä vammansa. Kielteisistäkin tunteista kuten vihasta ja raivosta voi saada voimaa jaksaa eteenpäin. Jokainen ihminen menee omia polkujaan. Hokkanen huomautti kuitenkin, että joskus ihmistä pitää potkia rakkaudella persuksille ja auttaa.

Hokkanen kysyi yleisöltä heidän omia kokemuksiaan vammansa hyväksymisestä. Valkoisen kepin käytöstä kerrottiin. Eräs mies sanoi, että hän ei käytä keppiä ellei ole ihan pakko. Eräs nainen kertoi, että kaupissa käynti kaupungin keskustassa helpottui, kun hän otti kepin käyttöön. Aikaisemmin hän törmäili ja saattoi kaatua. Muut ihmiset eivät ymmärtäneet, että hän ei näe. Hän oli aina tavattoman väsynyt, kun hän tuli kotiin. Nyt kun hänellä on valkoinen keppi käytössä, ihmiset antavat hänelle tilaa ja voivat tulla kysymään tarvitseeko hän ehkä apua.

Hän ei ole enää niin väsynyt, kun hän tulee kotiin.

Pariviestintää ja erotiikkaa

Avopari **Russ Palmer** ja **Riitta Lahinen** pitivät esityksen pariviestintän mahdollisuuksista. Kysymyksiin, joihin voi sanoa kyllä ja ei, on helppo vastata ja saada vastaus, vaikka on kuurosokea. Toinen voi eriruumiin osillaan nyökyttää niin kuin päätä nyökytetään ja sanoa kyllä. Ei voidaan sanoa heiluttamalla edestakaisin. Tämä onnistuu myös jaloilla vaikkapa pöydän alla. Samantyyppisiä kommunikointitapoja monet käyttävätkin kotonaan. Ihmiset voivat välittää monimutkaisiakin asioita näin, kertoi Riitta.

Kyllä sanotaan usein taputtamalla kädellä ihmistä. Ei sanotaan vetämällä kättä edestakaisin nopeasti, vähän kuin silittämällä. Riitta kertoi, että käsi on hyvin henkilökohtainen alue. Jos keskustelu tapahtuu kahden toisilleen tuntemattoman ihmisen kanssa, kommunikointi tapahtuu koskettamalla kädellä toisen olkapäätä tai olkapäätä.

Russin ja Riitan esitys oli havainnollinen ja hauska. Myös yleisö osallistui. Iloisimmat naurut irtosivat, kun yleisö yritti viestittää kyllä ja ei keskiruumiillaan.

Riitta tekee väitöskirjaa kosketukseen perustuvista ja kokonaisvaltaisista ja vaihtoehtoisista kommunikoinnista ja Russ opiskelee musiikki terapeutuksi Sibelius Akatemiassa. (Kuva: K.Pyykkö)

Russ ja Riitta pohjustivat seuraavaa erotiikka-aihetta. He kertoivat siitä, miten Riitta oli kertonut Russille Erotiikka-museon teoksista. Aiheesta jatkoi psykologi **Tuisku Ilmonen** Sexposta. Hän kertoi, että jokaisen vammaisten seksuaaliset ongelmat ovat yksilöllisiä. Joillain niitä on, joillain ei. Äkillinen vammautuminen voi vaikuttaa ihmisen seksuaalisuuteen, kykyyn tai haluun, ainakin vähäksi aikaa mutta ei loppuelämän ajaksi.

Ennen retinitiksen lääketieteellisen tutkimuksen kehityksen esittelyä seminaarissa esitettiin video "Näen ja en -retiniitikon arkipäi-

vä". Videossa on kuvaa välillä käsitelty tietokoneella niin, että siitä saa kuvan, mitä osa-aikasokeus tarkoittaa. Se, miten putkinäkö, silmien reuna-alueilla näkeminen, näkökentän välkkyminen ja häikäistyminen vaikuttavat arkielämässä, tulee videossa hyvin esiin.

Lääketieteellinen kehitys

Seminaarin lääketieteellisessä osassa professori **Arvo Urtti** kertoi, mitä mahdollisuuksia geenihoidolla on silmätaudeissa. Geenit siirtyvät ihmiselle perimässä. Geenivirheet aiheuttavat erilaisia perinnöllisiä sairauksia. Hoidolla korjataan näitä geenivirheitä. Geenihoito ei muuta periytyvää sairautta sellaiseksi, että se ei periydy.

Urtti kertoi, että tällä hetkellä geenihoidtoa ei silmätaudeissa anneta vielä ihmisille. Se täytyy ensin kehittää kaikin puolin turvalliseksi. Myös geenien siirtomenetelmiä on kehitettävä. Geenihoito voi olla geenin korjausta, väliaikaista geenihoidtoa tai geeninestäjä. Ne voivat parantaa, mutta todennäköisempää on, että ne hidastavat esimerkiksi silmätautiin etenemistä.

Seminaarin jälkeen iso osa osallistujista lähti juhlaristeilyllä. Laivalla pidettiin Retinitis-yhdistyksen juhlatilaisuus.

VR:n uudet kaksikerroksiset vaunut

Pekka Juusola

VR - Valtion Rautatiet on tuonut radoille uusia junavaunuja, joissa matkustetaan kahdessa kerroksessa. Nyt näitä vaunuja on Helsingin ja Vaasan sekä Helsingin ja Oulun välillä IC-junissa. Vuoden vaihteen mennessä näitä uutuusvaunuja on jo jokaisessa IC-junassa.

Missä on ulko-ovi?

Minun ensikokemukseni näistä uusista vaunuista oli melkein pätkäinen vihaiset. Kun yritin löytää vaunuista ulko-ovea, niin sitä ei löytynyt, ei sitten millään. Heikolla näölläni yritin jopa käsin kopeloida vaunun ulkoseinää, että missä ihmeessä se ovi oikein onkaan. Hädissäni etsin sellaisen vanhan vaunun, josta kyllä tiesin löytäväni oven. Niinpä myös löysin ja pääsin junaan. Myöhemmin kysyin konduktööriltä, että missä on ovi näissä kaksikerrosvaunuissa? Vastaukseksi kuulin, että ne ovat noin 7-8 metriä vaunujen päädyistä vaunun keskikohtaan päin. Kaikissa vanhoissa vau-

nuissa ulko-ovet ovat perinteisesti aivan vaunujen päädyissä.

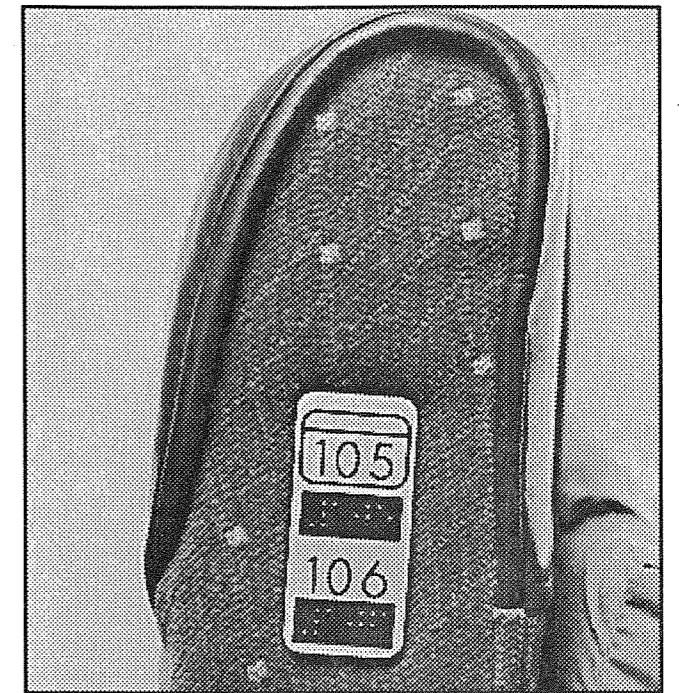
Toista yllättävää tilannetta en osannut aavistaa. Vanhoista vaunuista, kun tulee uuteen kaksikerrosvaunuun, niin...hupsista! Yhtäkkiä onkin 4-5 porrasta alaspäin ja sitten vasta on uuden vaunun ensimmäisessä kerroksessa.

Väli- ja päätyovet vaativat tietysti oppettelua ennenkuin tietää miten vaunun sisällä liikutaan. Välillä pitää etsiä oven painonappia. Toisinaan taas riittää, kunhan vaan heiluttelee kättä oven edessä liiketunnistimelle, niin ovi aukeaa itseksensä.

Palveluvaunut

Jotkut uusista vaunuista on nimeltään palveluvaunuja. Niissä on asennettu jopa induktiosilmukka kuulokojeen käyttäjiä varten. Ensikokemukseni induktiosilmukasta oli kyllä tavattoman pettynyt. Kuulin vain tavattoman epäselvää rahinaa radioäänestä ja junakuulutuksesta.

Muuten nämä uudet vaunut ovat tavattoman viihtyisät jo senkin vuoksi, että vaunut ovat huomattavasti hiljaisemmat kuin vanhat. Tämän hiljaisuuden vuoksi huonokuuloisten on paljon helpompi keskustella keskenään, kun häiritsevä taustamelu on vähäistä.

Istuinten päädyissä on numerot myös pisteillä. (Kuva: VR)

Vaunuissa on nyt ajateltu myös sokeita. Istuinten selkänojissa on paikannumerot merkitty myös pisteillä. Ne ovat käytävän puoleisen penkin selkänojan sivussa aika ylhäällä.

Palveluvaunun alakerran WC on sellainen, jossa oven lukitusjärjestelmä vaatisi ehdottomasti opastusta pistekirjoituksella. WC-oven lukitus sisäpuolelta toimii sähköllä, auki-kiinni ja lukitus. Näistä oven toimintanapeista on kuulemani mukaan hankaluuksia myös täysin näkevillekin.

Toivoisin, että muutkin kertoisivat kokemustaan esim. vaunun induktiosilmukasta ja muusta. Nyt on valmistettu vasta muutama vaunu ja lisää tehdään vielä useita. Sen vuoksi olisi heti aluksi paikallaan

tehdä huomautukset huonosta in-
duktiosilmukasta, ettei kaikista vau-
nuista tulisi yhtä huonoja, kuin mitä
itse jouduin kokemaan.

(mm. tämä artikkeli lähetetään
VR:lle tiedoksi.)

Kaksikerrosvaunujen aikataulut syksyllä 1998

Lähtö Saapuminen

Vaasa - Helsinki

5.24 9.58

Helsinki- Vaasa

14.58 19.22

Oulu - Helsinki

7.15 13.58

Helsinki- Oulu

15.58 22.32

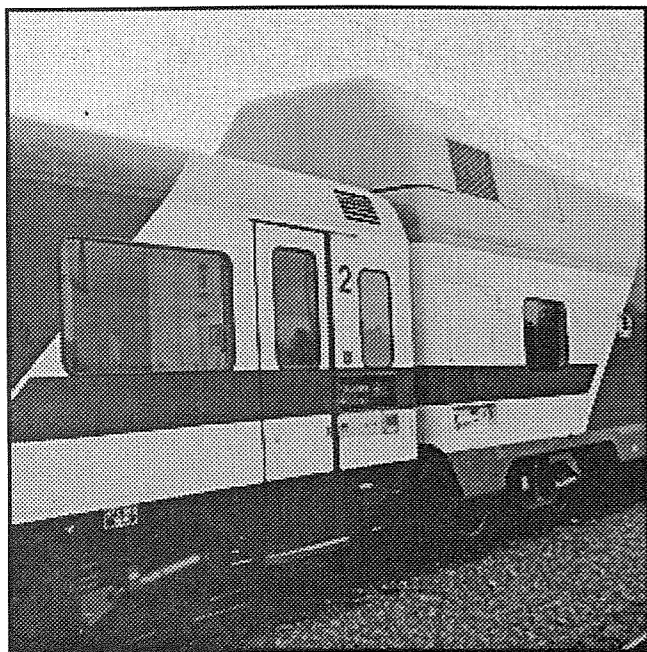
Iisalmi - Helsinki

4.30 10.02

Helsinki- Iisalmi

15.10 20.52

*Kaksikerrosvaunu on selvästi kor-
keampi kuin muut vaunut. (Kuva: VR)*

VR:stä kerrotaan

Katri Pyykkö

VR:n kaksikerrosvaunut ovat 70 prosenttisesti kotimaisia. Ne tekee Rautaruukki Oyj:n Transtech. Niitä on kaikkineen tilattu VR:lle 42 toisen luokan vaunua, joista 12 on niin kutsuttuja palveluvaunuja. Vaunut kestävät jopa 200 kilometrin tuntivauhdin.

VR:stä kerrotaan, että uusissa vaunuissa on ilmastointi ja mahdollisuus kuunnella radiota kuulokkeista. Vaunuissa voi käyttää myös kannettavaa tietokonetta. Matkapuhelimen latauskin onnistuu. Yläkerroksessa ei ole läpikulkua vaunusta toiseen. Se on hyvin rauhallinen.

Palveluvaunut on suunniteltu lapsiperheitä ja vammaisia ajatellen. Vaunussa pystyy liikkumaan pyörätuolilla. Alakerroksessa on kaksi invapaikkaa ja inva-wc. Yleisöpuhelin on asennettu melko alas. Juna-asemien laiturit uusitaan vuoteen 2000 mennessä niin, että palveluvaunuun pääsee suoraan laiturilta. Palveluvaunuihin on asennettu T-silmukka, että huonokuuloiset kuulisivat junakuulutukset. Penkki-
en päädyissä on numerot myös pisteillä.

Tiskattu ruusu

Kuurosokeiden uusi runo- ja novellikokoelma

Eero Vartio

Suomen Kuurosokeat ry. on julkaissut kuurosokeiden kirjoittajien kolmannen runo- ja novellikokoelman. Sen nimi on "Tiskattu ruusu - Tarinoita ja runoja". Nyt ilmestynyt antologia eli kokoelma on käsitykseni mukaan erittäin tasokas. Etenkin runot puhuttelevat ja ovat taidolla tehtyjä! Toimituskuntaan kuuluivat kirjailija **Riikka Takala**, Suomen Kuurosokeat ry:n hallituksen jäsen **Seija Troyano**, yhdistyksen aikaisempi tiedottaja **Anu-Liisa Rönkä** ja yhdistyksen toimittaja **Raili Karisaari**.

Arkielämän kommelluksia

Tarinoinnissa pääpaino on arkielämän sattumuksissa ja huumorissa. **Hilkka Niemisen** novellissa "Vain yksi päivä" harmilliset tapahtumat kasaantuvat. Ne alkavat ostoskärryjen vaihtumisesta suuressa marketissa ja päättyvät siihen, että ulkovi on kotona apposen auki. **Hilkka Kasurinen**, on kirjoittanut tarinat "Junamatka" ja "Tapahtui Kuntokalliossa". Jälkimmäisessä raju kiroaminen auttaa karille juuttuneen

veneestä irti kiveä. **Hilkka** tulkitsee, että Jumala kuuli ja ymmärsi kaikesta huolimatta oikein. Kertomuksessa "Suolaa, sarvia, sorsia" **Ritva Väisänen** tuskailee kotikeittiön harmeja. Hän lohdutautuu kävelyretkellä ystävän kanssa. Sielunsa silmillä hän näkee järvellä veneen, jonka airoja hoitelee kirjailija **Juhani Aho** ja perässä istuu säveltäjä **Jean Sibelius** lierihattu päässä.

Perheenäidin elämää

Ulla Kungaksen teema on vakavampi ja näkökulma poikkeuksellisen kiinnostava. Hän kertoo "Perheenäidin elämää" -tarinassa, millaista kuurosokean naisen on olla neljän pojan äiti ja huolehtia taloudesta. Oikeastaan tätä tekstiä lukiessa toivoisi, että Ulla innostuisi tekemään aiheesta pidemmänkin tekstin!

Kauneudenpalvoja

Ritva Soininen kirjoittaa novellissa "Muutto" jälleen kauniisti ja ihanasti pihan kukista, värien lois-

tosta ja tietysti perhosista. Kaiken yllä on syksyn haikeutta, sillä koti on myyty ja sieltä olla lähtemässä pois. Teksti tulee herkkyydessään ja sanamaalailussaan jo lähelle runoa. Jäinkin vähän ihmettelemään, että kirjaan ei ole mahtunut ensimmäistäkään Ritvan uusista varsinaisista runotuotteista?

Kokoelman runot

Runoanti on monipuolinen ja tarjoaa lukijalle maukkaita taide-elämyksiä. Hilikka Niemisen "Ruusut katajassa" sanoo mielestäni jotakin hyvin syvällistä onnen mahdollisuuksista karuissa olosuhteissa. "Vanha vene" taas tuo etäisesti mieleen Juhani Ahon lastun "Vanha valkama" ja vertailee symbolitasolla nuoruutta ja vanhuutta.

TILAA "TISKATTU RUUSU"

"Tiskattu ruusu - runoja ja tarinoita" -kokoelmaa voi tilata Suomen Kuurosokeat ry:n toimistosta (09) 5495 350, tekstipuhelin (09) 5405 35 26 tai NKL:n sähköpostin kautta Sanna Niinikoski 1/55.

Saatavilla on mustavalkea, pisteversio ja nauhoite. Hintaa 50,- kappale. Aikaisemmista runokokoelmista on vielä saatavilla "Näkyttömät tienviitat" -kirjaa.

Vieno Hyttinen on saanut mukaan monta taidolla tehtyä runoa. Niiden kirjo ulottuu arkipäivän pienistä iloista aina syöpäsairauden toteamiseen ja hoitoon. Humoristinen "Tiskattu ruusu" on antanut nimen koko antologialle.

Yhteiskuntakritiikkiä esittää **Veli-Pekka Hirvonen**. Erityisesti runo "Vanhainkodin ruoka" on ajan-kohtainen. Tässä siitä pieni pätkä:

"Ne sikain ruokaa kantaa,
ei kelpaa kissallekaan antaa.
Kokille pitäis antaa potku,
kun on ainainen lihasotku."

Herkintä ja hienointa tunnelmaa ja värähtelyä ovat runoihinsa tavoittaneet **Anu Mikkola** ja **Marja-Liisa Ritala**. Anu välittää lukijalle nuoren naisen kaipuuta ja ahdistavaa, tuskallista yksinäisyyttä. Marja-Liisa osaa sanoa hyvin lyhyesti muutamalla sanalla suunnattoman tärkeitä asioita.

"Maitokaupassa käynti
työpäivän mittainen

ja sitten yhtäkkiä opit sanomaan:
Huomenta!"

Kaikkiaan on syytä onnitella kirjoittajia, toimittajia ja julkaisijaa hienosta kirjasta! - Ja toivottaa kirjalle paljon ostajia ja myönteistä julkisuutta!

Uusia kasvoja järjestössä

Raili Karisaari

Anne Kiiski tuli yhdistyksemme palvelukseen syyskuun alussa määräaikaiseksi projektipäälliköksi. Työtehtäviin kuuluu osa johtavan aluesihteerin tehtävistä. Lisäksi hänen toimenkuvansa kuuluu kuurosokeiden oikeuksien valvonta ja lainsäädännön seuraaminen. Anne onkin koulutukseltaan oikeustieteen kandidaatti eli lakimies.

Anne on 34-vuotias, vaaleatukkainen, hoikkavartaloinen. Hän on syntynyt ja opiskellut Helsingissä ja työskennellyt myös Porissa ja Tampereella. Hervanta on hänelle tuttu paikka. Annen perheeseen kuuluu mies ja kaksi lasta: 5-vuotias poika ja 6-vuotias tyttö, jotka täyttävät Annen vapaa-ajan. Anne on aloittanut myös viittomakielen opinnot.

Anne Kiiski (Kuva: Raili Karisaari)

Katri Pyykkö on yhdistyksemme uusi tiedottaja. Aikaisemmin Katri on välittänyt tietoa työelämän tutkimuksesta ja EU-asioista järjestöjen näkökulmasta ja tehnyt toimittajan töitä ja www-sivuja. Katri on opiskellut Tampereen yliopistossa informaatiotutkimusta. Tiedon hankinta ja tiedon välittäminen ovat hänen perusosaamistaan. Katri tietää paljon tietokoneista ja tietoverkoista.

Karjalaisia sukujuuria oleva Katri on 36-vuotias, tummatukkainen, pitkä ja sopusuhtainen (vielä). Etelä-Pohjanmaalta Tampereen kautta Helsinkiin tullut Katri harrastaa itämaista tanssia ja eestin kieltä. Hän aloittaa viittomakielen opinnot pian ja toivoo, että hänen kanssaan yritetään myös keskustella viittoen.

Katri Pyykkö (Kuva: Raili Karisaari)

